

Der, die, das

Néha furcsa és fájó nézni a budapesti publikumot, amint a bécsieknek tapsol. Már egy hete látunk német színészeket, két színházban játszanak, az egyikben a berliniek, a másikban a bécsiek. A berliniektől ne féljünk. Ezek mély és csillogóan hideg, súlyos kultúra vértetében járó poroszok, akikkel sohase tudnánk összelelegedni. De a bécsiek majdnem veszedelmesek. Puha, gömbölyű, édes dialektusuk úgy csiklandja a fülünket, mint a langyos víz. Mindenki érti őket. A tüdőnk viszket, a gyomrunkból, a torkunkból bugyborékol elő a nevetés, amely apró kuncogássá töredezik a levegőben, a budapesti ember lelkesen veri össze a tenyerét, mint egy paprikajancsi, amelynek kezére lármás cintányérok vannak aggatva. Ah, a bécsieknek nincs párjuk. Vidámok, gazdagok, kövérek. Primadonnájuk, a csodálatos és zseniális Hansi Niese, a legnagyobb osztrák színésznő, félig huncut, diákos kisleány, félig pedig jól táplált bécsi mama, aki asszonyos és bájos, ürge és meleg, s – azt képzeljük – világos kávét iszik, sok habbal és szőlős kuglófot aprít beléje. Először látjuk, de úgy tetszik, hogy régi ismerősünk. Nekünk valaha nemzeti fülemülénk volt, aki este énekelt. Ő az osztrák pacsirta, aki a tiroli hegyek fölött, a szagos erdők hajnalában csattog vidám és érces dalokat. Ez ma is hat ránk, és határtalanul imponál nekünk. Minden árnyalatot röptében kapunk el. Maholnap talán ő lesz a mi pacsirtánk is.

Tudjuk a *der, die, das*-t? Az új generáció jórészt már könyvekből tanulta, keserves és verejtékes németórákon, és sokszor azt hittük, hogy teljesen elfelejtettük. Itt azonban kiderül, hogy Budapest még mindig ijesztően jól tud németül, azaz bécsiül. Aki elfelejtett, az visszaemlékezik. Amíg a ruhatárból a nézőtérre ér, már nagyszerűen ért mindent, a németül beszélő ősök, a nagyapák és nagyanyák tudása visszatér az agyába és a szívébe, s az is eszébe jut, hogy valaha a deszkákon csak bécsi sanzonettek ugrándoztak, az orfeumokban csak az volt a jó, ami osztrák, a kereskedő bécsi kereskedőben, az iparos bécsi iparosban, a nagybeteg pedig csak bécsi orvosban

bizakodott. A józsefvárosi, ferencvárosi és budai élet ma is egészen bécsi. Semmi meglepetés sem éri a magyart az osztrák fővárosban. Pont azok a szokások, etikettek, társasjátékok, kávéházak, azok a vendéglők, ételek, cukrászsütemények, mint itt, az embereit, az íróit, a színészeit senki se kapiskálja oly könnyen, mint a magyar. Kissé elfelejtette őket egy generáció, de az új generáció gyorsan visszaemlékszik rájuk. Az élet feltételei azonosak a miénkkel, s így a budapesti legkönnyebben appercipálja a bécsi viccet, a bécsi kávé és a bécsi szeletet. Hiába keresztelték el Wiennek. Nekünk Bécs marad örökké, a régi, varázsos, gazdag, meleg kedélyű és imponáló császárváros. A vendégszínház alatt oly intenzíven éreztük ezt, hogy szinte beleborzongtunk. *Der, die, das* – selypítette hibátlanul a néző, még az is, aki az iskolában megbukott németből. Egyszerűen azért, mert budapesti. A közönség nem éljenzett, hanem bravózott. Felvonásközökben a páholyokban és a zsöllyékben óbudai típusokat, józsefvárosi szőke lányokat, öreg ferencvárosi polgárokat láttunk, akiket a *Psiitt-Karikaturen*, a *Muskete* és a *Fliegende Blätter* lapjairól ismerünk. A práteri kupléknak viharos a hatása. Megdörzsöljük a szemünket, körülnézünk, s azt kérdezzük, nem Bécsben vagyunk-e? Nem, itthon vagyunk. A bécsi lapok pedig azt írják, hogy náluk *magyar invázió* van.

Mindenesetre kísérteties és groteszk látvány: a színházi lámpák világában minden este feltámad a liget táján, a magyar fővárosban a régi Ofen-Pesth.

(*Élet*, 1913. április 27. – *Á*, 638–639. old.)